

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. ZDRAVÍ	11
2.1. Definice zdraví	11
2.2. Determinanty zdraví	11
2.3. Životní styl	12
2.4. Životní styl dospívajících	13
2.4.1. Volný čas	13
2.4.2. Výživa	14
2.4.3. Kouření, alkohol a nealkoholové drogy	14
2.4.4. Sexuální chování	15
2.4.5. Vliv rodičů na životní styl dospívajících	17
3. REPRODUKCE A REPRODUKČNÍ ORGÁNY	19
3.1. Reprodukce a reprodukční orgány	19
3.2. Vývoj pohlavních žláz a jejich funkce	19
3.3. Základní poznatky z anatomie a fyziologie pohlavního ústrojí ...	20
3.3.1. Pohlavní ústrojí mužské	20
3.3.1.1. Vnitřní pohlavní orgány	20
3.3.1.2. Zevní pohlavní orgány	22
3.3.1.3. Změny mužských pohlavních orgánů při pohlavním spojení ..	23
3.3.2. Pohlavní ústrojí ženské	23
3.3.2.1. Vnitřní pohlavní orgány	24
3.3.2.2. Zevní pohlavní orgány	26
3.3.2.3. Ovariální cyklus	28
3.3.2.4. Menstruační cyklus	28
3.3.2.5. Změny ženských pohlavních orgánů při pohlavním spojení ...	30
4. GYNEKOLOGICKÁ PROBLEMATIKA V DOSPÍVÁNÍ	31
4.1. Nezralost ženských pohlavních orgánů v období dospívání	31
4.1.1. Anovulační cykly	31
4.1.2. Dozrávání imunitního systému a dozrávání sliznice děložního čípku	32
4.2. Gynekologické vyšetření dospívajících dívek	32
4.2.1. Prevence gynekologických poruch v dospívání	33

4.3. Antikoncepce	34
4.3.1. Metody bez použití ochranných prostředků	35
4.3.1.1. Přerušovaná soulož (<i>coitus interruptus</i>)	35
4.3.1.2. Metody přirozeného plánování rodičovství	36
4.3.2. Mechanická (bariérová) antikoncepce	39
4.3.3. Metody s použitím spermicidních prostředků (chemická antikoncepce)	43
4.3.4. Hormonální antikoncepce	43
4.3.4.1. Různé možnosti hormonální antikoncepce	43
4.3.4.2. Přednosti a rizika hormonální antikoncepce	45
4.3.4.3. Hormonální antikoncepce v dospověm věku	47
4.3.5. Sterilizace	48
5. REPRODUKČNÍ ZDRAVÍ	50
5.1. Co je reprodukční zdraví	50
5.2. Nejčastější poruchy reprodukčního zdraví	51
5.2.1. Neplodnost	51
5.2.1.1. Stanovení příčiny neplodnosti	51
5.2.1.2. Neplodnost muže	52
5.2.1.3. Neplodnost ženy	52
5.2.1.4. Prevence neplodnosti	53
5.2.2. Mimoděložní těhotenství	54
5.2.3. Samovolný potrat	54
5.2.4. Předčasný porod	55
5.2.5. Vrozené vývojové vady	56
5.2.6. Vícečetné těhotenství	58
5.2.7. Nitroděložní odumřeni plodu	58
5.3. Čím se reprodukční zdraví poškozuj	59
5.3.1. Zánětlivá onemocnění ženských pohlavních orgánů	60
5.3.1.1. Záněty vulvy a pochvy	61
5.3.1.2. Pánevní zánětlivá nemoc	64
5.3.1.3. Prevence gynekologických zánětů	64
5.3.2. Pohlavní nemoci	65
5.3.2.1. Klasické pohlavní nemoci	66
5.3.2.1.1. Kapavka	66
5.3.2.1.2. Syfilis	67
5.3.2.2. Ostatní časté pohlavní nemoci	70
5.3.2.2.1. Chlamydiové infekce	70
5.3.2.2.2. Špičaté kondylomy	72
5.3.2.2.3. Opar zevního pohlavního ústrojí	73
5.3.2.2.4. Trichomonιάza	74
5.3.2.2.5. Kandidóza	74
5.3.2.2.6. Další pohlavně přenosné infekce	75
5.3.2.3. Proč jsou pohlavní nemoci nebezpečné	75
5.3.2.4. Prevence pohlavních nemocí	76
5.3.2.5. Výskyt pohlavních nemocí v České republice	76
5.3.3. Syndrom získaného imunodeficitu (AIDS)	77

5.3.3.1. Historie objevu	77
5.3.3.2. Vliv viru HIV na imunitní systém	78
5.3.3.3. Výskyt a vlastnosti viru HIV	78
5.3.3.4. Jak se virus přenáší	79
5.3.3.5. HIV infekce dítěte získaná od matky	79
5.3.3.6. Vztah infekce HIV a ostatních pohlavně přenosných nemocí	81
5.3.3.7. Jak se virus nepřenáší	81
5.3.3.8. Test na přítomnost protilátek proti viru HIV	81
5.3.3.9. Průběh infekce a klinický obraz	83
5.3.3.10. Možnosti léčení HIV infekce	84
5.3.3.11. Prevence	84
5.3.3.12. Protiepidemická opatření	87
5.3.3.13. Geografické rozšíření HIV/AIDS	87
5.3.3.14. Výskyt HIV/AIDS v České republice	88
5.3.4. Umělé přerušování těhotenství	89
5.3.4.1. Právní úprava	90
5.3.4.2. Metody umělého přerušování těhotenství	91
5.3.4.3. Zdravotní rizika	91
5.3.4.4. Psychická rizika	92
5.3.4.5. Etické problémy interrupce	94
5.3.4.6. Prevence	95
5.3.4.7. Výskyt interrupcí v České republice	95
5.3.5. Prostituce	96
5.3.5.1. Výskyt prostituce v České republice	97
5.3.5.2. Formy prostituce	97
5.3.5.3. Prostituce je nežádoucí sociálně patologický jev	98
5.3.5.3.1. Zdravotní problémy	98
5.3.5.3.2. Sociální problémy	99
5.3.5.3.3. Kriminalita	99
5.3.5.4. Zákonná úprava prostituce	100
5.3.5.5. Prevence prostituce	102
5.3.6. Sexuální zneužívání dítěte	103
5.3.6.1. Formy a výskyt sexuálního zneužití	103
5.3.6.2. Reakce dítěte na odhalení sexuálního zneužívání	103
5.3.6.3. Známky sexuálního zneužívání	105
5.3.6.4. Následky sexuálního zneužívání	105
5.3.6.5. Pachatelé sexuálního zneužívání dětí	106
5.3.6.6. Právní aspekty sexuálního zneužívání dětí	106
5.3.6.7. Příčiny sexuálního zneužívání dětí	107
5.3.6.8. Prevence	107
5.4. Těhotenství v období dospívání	108
5.4.1. Jak končí těhotenství dospívajících	108
5.4.2. Těhotenství dospívajících je rizikové	109
5.4.2.1. Rizika pro matku	109
5.4.2.2. Rizika pro dítě	110
5.4.3. Založení vlastní rodiny	113
5.4.3.1. Rizika pro rodinu	113

5.4.4. Počáteční projevy těhotenství v dospívání a diagnóza	114
5.4.5. Příčiny a okolnosti těhotenství v dospívání	114
5.4.6. Programy komplexní péče pro dospívající matky	115
5.4.7. Výskyt těhotenství dospívajících v České republice	115
5.5. Asistovaná reprodukce	116
5.5.1. Metody asistované reprodukce	117
5.5.2. Přínos a problémy asistované reprodukce	118
5.5.2.1. Etické a praktické problémy	119
5.5.3. Současná právní úprava v České republice	120
5.6. Úroveň reprodukčního zdraví českých žen	121
5.6.1. Gynekologové o reprodukčním zdraví žen	121
5.6.2. Některé aspekty péče o reprodukční zdraví v dospívání	122
6. DOSPÍVÁNÍ	124
6.1. Charakteristika období dospívání	124
6.2. Definice jednotlivých fází dospívání	125
6.3. Biologické děje v dospívání	128
6.3.1. Puberta	128
6.3.1.1. Vývoj odlišení těla muže a ženy do puberty	128
6.3.1.2. Začátek puberty	129
6.3.1.3. Intenzivní tělesný růst	130
6.3.1.4. Hormonální aktivita v pubertě v oblasti pohlavního zrání	133
6.3.1.5. Vývoj druhotných pohlavních znaků	133
6.3.1.6. Vývoj pohlavních žláz	134
6.3.1.7. Vývoj dělohy	137
6.3.1.8. Další důležité tělesné změny	137
6.3.1.9. Sekulární akcelerace tělesného zrání a růstu	138
6.4. Dorostové období (dospívání v užším smyslu)	139
6.4.1. Dospívání a sexualita	139
6.4.1.1. Vývoj sexuálního chování do puberty	139
6.4.1.2. Vývoj sexuálního chování v dospívání	140
6.4.1.3. Vývojové stupně sexuální aktivity	140
6.4.1.4. Rozdílný vývoj sexuality muže a ženy	141
6.4.2. Psychosociální vývoj v dospívání	142
6.4.2.1. Kognitivní vývoj	142
6.4.2.2. Emoční vývoj	143
6.4.2.3. Emocionální poruchy	143
6.4.2.4. Sociální vývoj	144
6.4.2.5. Vytvoření vlastní identity	144
6.4.2.6. Rozpory při vývoji dospívajících v současné společnosti	146
6.4.2.7. Faktory, které pomáhají dospívajícím úspěšně dožít v dospělém	147
6.4.3. Psychosociální aspekty sexuality v dospívání	147
6.4.3.1. Pojetí vlastního těla u dětí před pubertou a během ní	147
6.4.3.1.1. Test pojetí vlastního těla	151
6.4.3.2. Vztah dospívajících k vlastnímu zdraví	152
6.4.3.3. Začátek sexuálního života v dospívání	155

6.4.3.3.1. <i>Motivace pro začátek pohlavního života v dospívání</i>	156
6.4.3.3.2. <i>Modifikace sexuálního chování výchovou a sociálními podmínkami</i>	156
6.5. Syndrom rizikového chování v dospívání	157
6.5.1. <i>Zneužívání návykových látek</i>	159
6.5.1.1. <i>Marhuana (a kanabinoidy vůbec)</i>	159
6.5.1.2. <i>Tzv. tvrdé drogy</i>	159
6.5.2. <i>Rizikové chování v oblasti psychosociální</i>	159
6.5.3. <i>Rizika v reprodukční oblasti</i>	160
6.5.4. <i>Příčiny rizikového chování v dospívání</i>	160
6.5.4.1. <i>Rizikové faktory</i>	160
6.5.4.2. <i>Ochranné faktory</i>	161
6.5.5. <i>Citace</i>	161
6.5.6. <i>Prevence syndromu rizikového chování v dospívání</i>	162
7. VÝCHOVA K REPRODUKČNÍMU ZDRAVÍ	164
7.1. <i>Péče o reprodukční zdraví</i>	164
7.2. <i>Výchova k reprodukčnímu zdraví, sexuální výchova nebo výchova k manželství a rodičovství?</i>	165
7.3. <i>Tři roviny výchovy k reprodukčnímu zdraví</i>	166
7.4. <i>Doporučené zásady přístupu ve výchově k reprodukčnímu zdraví</i>	168
7.4.1. <i>Cíle výchovy k reprodukčnímu zdraví</i>	169
7.5. <i>Zkušenosti s různými preventivními programy na školách</i>	170
8. REPRODUKČNÍ A POPULAČNÍ CHOVÁNÍ V SOUČASNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE	173
8.1. <i>Význam rodiny a její právní ochrana</i>	173
8.2. <i>Charakteristika současného reprodukčního a populačního chování</i>	174
8.2.1. <i>Počet živě narozených dětí a plodnost</i>	174
8.2.2. <i>Umělé přerušování těhotenství a antikoncepce</i>	176
8.2.3. <i>Sňatky, rozvody, děti narozené mimo manželství</i>	176
9. VYUŽITÍ INTERNETU PRO TÉMATA REPRODUKČNÍHO ZDRAVÍ (Ing. Jaroslav Novák, Ph.D.)	179
9.1. <i>Účel a obsah textu</i>	179
9.2. <i>Internetové zdroje</i>	180
9.3. <i>Literární a knihovnické zdroje</i>	183
9.4. <i>Tematické oblasti</i>	184
9.5. <i>Instituce</i>	186
9.6. <i>Sdružení a nadace</i>	187
9.7. <i>Školství a vzdělávání</i>	187
9.8. <i>Odborné odkazy</i>	188
9.9. <i>Zdraví a veřejnost</i>	188
9.10. <i>Jednotlivé příklady</i>	189
Literatura	190